

Qui no vulgui pols...

Havia de passar. Els indicis ja fa anys que m'ho advertien, però em resistia a creure-ho: soc més a prop de la generació dels avis que no pas de la dels pares dels meus alumnes. Com a mínim, aquesta és la sensació que em provoca el que vaig viure l'altre dia a classe.

Al llarg del curs, sempre hi ha algun moment en què amb els nois i noies de segon de batxillerat, aquells que voregen la majoria d'edat i que, en bona part, el curs vinent seran universitaris, reflexionem sobre què representa parlar una llengua més enllà d'utilitzar un codi pràctic per comunicar missatges. Aleshores comentem que si no dominem el llenguatge no dominarem el pensament, perquè el pensament abstracte només el podem articular en la mesura que som capaços de formular-lo amb paraules; i parlem del pòsit cultural sobre el qual es basteix una llengua; i de com, per exemple, al diccionari hi ha paraules que ens connecten amb obres clau de la literatura occidental, com "odissea" o "dantesc"; i observem com la llengua és també el reflex del que vam ser en el passat. És aleshores que, per mostrar-los que venim d'una tradició pagesa on el cicle del llaurar, sembrar, segar, batre, moldre, pastar i enforar marcava el ritme de vida de la gent, els poso com a exemple

un refrany que, com tants altres, passats els anys, tot i mantenir-se viu en el sentit figurat, ha perdut la referència: "Qui no vulgui pols, que no vagi a l'era."

Fins fa alguns anys una part important de nois i noies hauria sabut interpretar-ne el sentit, perquè l'haurien sentit a casa, i jo hauria pogut passar directament a explicar-ne el referent, és a dir, que fa molts anys, a l'època dels seus besavis, l'acte de ventar el blat, a l'era, aprofitant la brisa del capaltard, provocava una pols que devia resultar incòmoda i d'aquí ve la dita. Els darrers cursos, però, quan he demanat quanta gent l'havia sentida, cada cop hi havia menys mans aixecades. Fins que ha passat l'inevitable: aquest curs, en una classe de trenta-quatre alumnes de segon de batxillerat, en un poble on la majoria de famílies són catalanoparlants, ningú –ni un sol alumne!– coneixia el refrany. Encara sort que altres frases ("destriar el gra de la palla", "arribar i moldre") els sonaven i em van servir per argumentar la tesi.

No escric això per afegir-me al discurs catastrofista que vaticina la desaparició del català perquè el jovent el parla cada cop pitjor. No sé si realment és així i, en tot cas, soc més aviat del parer que el català desapareixerà, simplement, perquè es deixarà de parlar. Només he reproduït l'anècdota per constatar que em faig vell i que, a partir d'ara, si no vull la pols de respostes que m'ho facin evident, hauré de freqüentar menys l'era de la fraseologia.

